SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 5
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

Raqamli ta’lim muhitida o‘quvchilarning ma’naviy-axloqiy kompetensiyalarni rivojlantirish

Madaminova O‘g‘iloy Muminjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti, Pedagogika nazariyasi va tarixi yo‘nalishi 1-kurs magistranti

ORCID: 0009-0006-8235-3775

oqiloymadaminova12@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu tezisda zamonaviy raqamli ta’lim muhitining o‘quvchilarning ma’naviy-axloqiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o‘rni va ahamiyati yoritilgan. O‘quvchilarning ma’naviy-axloqiy kompetensiyasini rivojlantirishda refleksiv, aksiologik va kompetensiyaviy yondashuvlarning ahamiyati asoslangan. Tezisda o‘quvchi yoshlarning ijtimoiy hayotga moslashuvi, ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida ma’naviy-axloqiy kompetensiyaning o‘rni ochib berilgan. Shuningdek, raqamli vositalardan tarbiyaviy maqsadlarda foydalanish, o‘quvchilarda raqamli madaniyat, mas’uliyat, hurmat, halollik va ijtimoiy burch kabi qadriyatlarni shakllantirish masalalariga e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar

Kompetensiya, refleksiv, aksiologik, ijtimoiy raqamli ta’lim muhiti, milliy qadriyat, tanqidiy fikrlash, komponent, kiberbulling

Kirish

Globallashuv va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari jadal rivojlanib borayotgan hozirgi davrda ta’lim tizimini raqamlashtirish yosh avlodni faqat intellektual jihatdan emas balki ma’naviy-axloqiy jihatdan ham yetuk qilib tarbiyalash vazifasi dolzarb qilib qo‘ymoqda. O‘zbekiston Respublikasida ham ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, uni raqamli muhitga moslashtirish hamda yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Prezidentimiz Sh. M. Mirziyoyev o‘z asarlarida yoshlarni ma’naviy jihatdan yetuk, mas’uliyatli,

tashabbuskor va raqamli muhit talablariga mos shaxs sifatida tarbiyalash zarurligini alohida ta’kidlaydi Bu esa ta’lim jarayonida tarbiyaviy faoliyatning ahamiyatini yanada oshiradi. Ta’lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, tarbiyaviy faoliyatni raqamli muhit bilan uyg‘unlashtirish pedagogik samaradorlikni oshiradi. Raqamli ta’lim sharoitida axloqiy tarbiya jarayoni o‘qituvchidan nafaqat bilim berish, balki o‘quvchilarda mas’uliyat, hurmat, halollik, madaniyat va ijtimoiy burch kabi qadriyatlarni shakllantirishni ham talab etadi.

Asosiy qism

Raqamli ta’lim sharoitida o‘quvchilarning bilim olish imkoniyatlari kengayib borayotgan bo‘lsa-da, ushbu jarayon bilan birga axloqiy tarbiya sohasida qator muammolar yuzaga kelmoqda. Raqamli muhitning ochiqligi, axborotning tezkor tarqalishi va nazorat mexanizmlarining yetarli darajada shakllanmaganligi o‘quvchilarning axloqiy ongiga turlicha ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli, raqamli ta’lim jarayonida axloqiy tarbiyani ta’minlash muhim pedagogik vazifaga aylanmoqda.

Raqamli ta’lim muhiti deganda faqatgina masofaviy darslar yoki axborot olish manbasi emas, balki shaxsning ongi, dunyoqarashi va xulq-atvoriga ta’sir ko‘rsatuvchi maxsus ijtimoiymadaniy makon tushuniladi. Bu muhitda an’anaviy tarbiya usullarini zamonaviy interaktiv texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish talab etiladi.

Ma’naviy-axloqiy kompetensiya tarkibiy qismlari:

Aksiologik[qadriyatli]komponent: Milliy va umuminsoniy qadriyatlarni hurmat qilish, xalqning madaniy merosiga sodiqlik, Virtual ta’lim platformalari, interaktiv loyihalar va ma’rifiy kontentlar orqali yoshlarda milliy o‘zlikni anglash, bag‘rikenglik va Vatanga sadoqat tuyg‘ularini kuchaytirish.

Kognitiv komponent: O‘quvchilarda internet tarmog‘ida muloqot qilish odobi, mualliflik huquqini hurmat qilish, ishonchli va soxta axborotni farqlash ko‘nikmalarini shakllantirish.

Regulyativ-axloqiy komponent: Internet tarmog‘ida muloqot odobi, o‘zgalar huquqini hurmat qilish, kiberbullingga yo‘l qo‘ymaslik va axloqiy me’yorlarga rioya qilish.

Refleksiv komponent: o‘quvchining tayyor axborotni shunchaki iste’mol qilish emas, balki qabul qilinayotgan ma’lumotlarni axloqiy mezonlar asosida saralashi va o‘z xatti-harakatini tahlil qila olishiga erishish.

Pedagogik qo‘llab-quvvatlash va interaktiv hamkorlik: o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi raqamli muloqotda ishonchli muhit yaratish, o‘quvchilarni ijtimoiy-foydali va ijodiy onlayn tashabbuslarga yo‘naltirish.

Raqamli vositalar orqali tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish

Raqamli ta’lim sharoitida tarbiyaviy faoliyatni samarali tashkil etish uchun raqamli vositalardan maqsadli va tizimli foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy o‘quvchilar kundalik hayotida turli raqamli qurilmalar, internet resurslari va ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalanadi. Shu sababli, tarbiyaviy jarayonni ham raqamli muhit bilan uyg‘unlashtirish pedagogik zaruratga aylanmoqda. Raqamli vositalar orqali tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish, avvalo, o‘quvchilarning axloqiy, ijtimoiy va madaniy qadriyatlarini shakllantirishga yo‘naltirilgan kontent yaratishni talab etadi. Videodarslar, motivatsion roliklar, elektron taqdimotlar, interaktiv testlar va virtual mashg‘ulotlar o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi. Raqamli platformalar tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishda keng imkoniyatlar yaratadi.

Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, Zoom kabi platformalar orqali o‘quvchilar bilan muntazam muloqot olib borish, tarbiyaviy topshiriqlarni berish va ularni tahlil qilish mumkin. Ushbu platformalar yordamida o‘qituvchi o‘quvchilarning faolligini nazorat qiladi, ularning fikrlarini baholaydi va tarbiyaviy jarayonni boshqaradi. Tadqiqotlarda ham raqamli platformalarning ta’lim va tarbiya jarayonini integratsiyalash imkoniyatlari yuqori baholanadi (Polat, 2018). Raqamli vositalar orqali tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishda ijtimoiy tarmoqlardan ham oqilona foydalanish mumkin.

Telegram, Instagram, YouTube kabi platformalarda tarbiyaviy mazmundagi kanallar, guruhlar va sahifalar tashkil etish orqali o‘quvchilarga foydali axborotlar yetkazish mumkin.

Bunday muhitda o‘quvchilar axloqiy mavzularda fikr almashadi, savollar beradi va muhokamalarda ishtirok etadi. Shu bilan birga, o‘qituvchi ularning muloqot madaniyatini kuzatib borish va kerakli yo‘naltirishlar berish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Raqamli

vositalar orqali tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning muhim yo‘nalishlaridan biri — onlayn treninglar va vebinarlarni tashkil etishdir. Axloqiy tarbiya, kiberxavfsizlik, media savodxonlik, mas’uliyatli onlayn xulq-atvor mavzularida tashkil etilgan vebinarlar o‘quvchilarning bilimini oshiradi va ularni ongli faoliyatga undaydi. Raqamli vositalar orqali tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishda o‘qituvchining roli alohida ahamiyatga ega. O‘qituvchi nafaqat texnik vositalarni bilishi, balki ularni tarbiyaviy maqsadga yo‘naltira olishi zarur. Shu bois, pedagoglarning raqamli kompetensiyasini oshirish, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga tayyorlash muhim vazifalardan biridir.

Xulosa

Raqamli ta’lim muhitida o‘quvchilarning ma’naviy-axloqiy kompetensiyasini oshirish tizimli yondashuvni talab etadi. O‘quvchi yoshlarda raqamli madaniyatni shakllantirish ularning kelajakda axborot jamiyatida mustaqil, ma’naviy barkamol va komil inson bo‘lib yetishishlariga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar axborot berish vositasi sifatida emas, balki yosh avlodni insonparvarlik, halollik, vatanparvarlik va yuksak axloqiy tamoyillar ruhida tarbiyalash vositasiga aylanishi kerak. Buning uchun raqamli ta’lim imkoniyatlarini tarbiyaviy maqsadlar bilan uyg‘unlashtirish, o‘qituvchining pedagogik va raqamli kompetensiyasini rivojlantirish hamda o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash, mas’uliyat va refleksiv ko‘nikmalarni shakllantirish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. Abdullayeva M.X. Raqamli ta’lim asoslari. – Toshkent: Fan, 2021.
3. Yo‘ldoshev J.G. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
4. Rasulov A.B. Ta’lim jarayonida axloqiy tarbiya masalalari. – Toshkent, 2020.
5. Xolmatova D.S. O‘quvchilarda ma’naviy-axloqiy tarbiyani shakllantirish metodikasi. – Toshkent,2018
6. Pedagogik kompetensiyalar asoslari. Metodik qo‘llanma. - T., 2023.